

se istražuje djelovanje hrvatskoga povjesničara Ivana Krstitelja Tkalčića u kontekstu razvoja arheološke misli na prostoru Hrvatske u drugoj polovici 19. stoljeća. Tkalčić se između 1862. i 1867. godine u Sisku bavio proučavanjem povijesti starorimske Siscije kako na temelju pisanih knjiga, tako i na temelju arheoloških nalaza koje je sam našao i prikupio. O tim istraživanjima Tkalčić izvještava u korespondenciji i dopisima s velikanima hrvatske povijesne znanosti i arheologije: Ivanom Kukuljevićem Sakcinskim, Mijatom Sabljarem i Šimom Ljubičem.

Zadnji članak u časopisu djelo je Mariice Karakaš Obradov pod naslovom *Prisilne migracije židovskog stanovništva na području Nezavisne Države Hrvatske (153-178)*. Kao što se i iz samoga naslova može iščitati, tema ovoga rada odnosi se na sudbinu Židova s područja Nezavisne Države Hrvatske koji su zbog progona tijekom Drugoga svjetskog rata potražili utočište u Kraljevini Italiji i na područjima koja je Kraljevina Italija anektirala i okupirala. Tumače se načini na koje su Židovi uspijevali napustiti područje NDH kao i tretman talijanskih vlasti prema židovskim izbjeglicama. Jednako tako razmatra se uloga Katoličke crkve i Jugoslavenske izbjegličke vlade u pružanju pomoći izbjeglim Židovima u Kraljevini Italiji i drugim europskim državama u kojima su Židovi potražili utočište.

Svojim sadržajem i najnoviji broj časopisa *Croatica christiana periodica* nastavlja tradiciju poticanja istraživačkih pothvata na području crkvene povijesti i religiozne kulture u Hrvata. Iako časopis ne sadrži velik broj radova, neupitna je njihova kvaliteta zbog koje će zasigurno moći poslužiti znanstvenoj javnosti kao i široj čitateljskoj publici.

Juraj Balić

Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, sv. 55 (2013), 266 stranica

U izdanju Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru 2013. godine objavljen je 55. svezak časopisa *Radovi*. U njemu se nalazi deset radova – sedam izvornih znanstvenih radova te tri pregledna rada, a u rubrici *Prikazi i osvrti* predstavljene su dvije knjige i časopis.

Časopis započinje radom Jurja Betelje *Egidije iz Viterba* (1-17) u kojemu se iznose osnovni biografski podaci o redovniku pustinjaku Reda sv. Augustina Egidiju Antoniniju. Opisuje se njegovo djelovanje kao generala Reda pustinjaka sv. Augustina (napose antiosmanski govori), naslovnoga biskupa i uloga na V. lateranskom saboru. U drugome dijelu naglasak je stavljen na Egidijevu znanstvenu i diplomatsku djelatnost te službu zadarskoga nadbiskupa.

Valentina Zovko autorica je rada *Diplomatski ceremonijal – važan oblik komunikacije u pregovorima oko proširenja dubrovačkih granica* (18-40) u kojemu analizira ulogu diplomatskoga rituala koji je pratio granične pregovore na dubrovačkome području koncem 14. i u prvoj polovici 15. stoljeća. Razrađene su brojne teme kao što su: sastav poslanstva i njegova opremljenost, formalni govor, upotrijebljene titule, geste, darivanje, neverbalna komunikacija i mjesto dočeka izaslanika. Sve su one izražavale kompleksan sustav društvene mreže moći, ali i državnu ideologiju vlasti.

Potom slijedi rad Lovorke Čoralić *Želja za pokorom u Vječnome gradu: hodočašća u Rim u oporukama hrvatskih useljenika u Mlecima (XV. – XVIII. stoljeće)* (41-58). Autorica analizira oporučne spise hrvatskih useljenika u Mlecima, koji svojim legatima bilježe Rim kao cilj hodočašćenja. U prvo-

me dijelu rada u istraživačkome je središtu vremenski okvir nastanka oporuka, spolna struktura, podrijetlo i mjesta stanovanja useljenika. U drugome dijelu naglasak je na vrstama legata – najčešće je riječ o imenovanju zamjenskih hodočasnika te razlozima koji su utjecali na odabir Rima kao mjesta hodočašća.

Detaljnu onomastičku analizu prezimena u Pakoštanima u 17. i 18. stoljeću izradila je Grozdana Franov Živković u radu *Prezimana mjesta Pakoštane u 17. i 18. stoljeću na temelju glagoljske knjige duša* (59-92). Na temelju glagoljskih dokumenata (matičnih knjiga, stanja duša, oporuka i latiničkoga prijepisa glagoljskoga Godara) autorica analizira nastajanje prezimena stanovništva Pakoštana u dugome vremenskom razdoblju – od konca 16. do sredine 19. stoljeća. Brojnim tabelarnim prikazima pokazala je nastanak, preoblikovanje i kontinuitet nekih prezimena sve do današnjega doba.

Temeljne odrednice vezane uz društvenu strukturu Nina početkom 19. stoljeća opisuje Josip Celić u radu *Stanovništvo grada Nina na popisu iz 1810. godine* (93-130). Autor temelji povijesno-demografsku analizu na popisu stanovništva u vrijeme francuske uprave te razrađuje brojne teme kao, na primjer, broj bračnih parova, prosječnu veličinu obitelji, spolnu strukturu, neudano stanovištvo te udovice i udovce. Na temelju istoga izvora u drugome dijelu rada podjelom stanovništva na plemstvo, građanstvo, puk i duhovne osobe prezentira i društvenu sliku Nina početkom 19. stoljeća.

Nin je središte istraživačkoga interesa i Zvezdana Strike u radu *Don Frane Bulić i pokušaj obnove Ninske biskupije* (131-147). Autor opisuje političke okolnosti koje su potaknule stvaranje ideje o utemeljenju novoga biskupskog središta. Naglasak je pritom stavljen na predstavku don Frane Bulića iz

1920. godine prijepis koje je načinio don Ante Letinić.

Potom slijedi rad Franka Miroševića *Prehrana stanovništva u Velikoj župi Dubrava od lipnja 1941. do prosinca 1942.* (148-173). Na temelju izvješća kotarskih oblasti i oružničkih zapovjedništava upućenih nadležnim ministarstvima analizira stanje na prostoru Velike župe Dubrava u jeku Drugoga svjetskog rata. Opisuju se problemi prehrane stanovništva toga prostora: osiguranje, transport, organizacija i provedba prehrane. Na navedeno stanje poglavito su utjecale ratne prilike i oružane borbe, a nestašica se odrazila i na ugled ustaške vlasti kod stanovništva.

Osmi rad u časopisu jest djelo Blanke Matković *Ratni zločini počinjeni tijekom i nakon ličko-pomorske operacije od postrojbi Jugoslavenske armije i ustanova nove vlasti* (174-203). Na temelju dostupnih izvora autorica prikazuje ratne zločine počinjene na području Gospića, Kaniže, Ličkoga Osika, Otočca i Korenice te – u mjeri u kojoj to dopuštaju izvori – identificira počinitelje spomenutih zločina. Rad je popraćen brojnim tablicama u kojima se uz osobne podatke žrtava navode i lokacija, vrijeme stradanja te, kao što je već naznačeno, mogući počinitelji.

Marica Karakaš Obradov autorica je rada *Emigracije talijanskog stanovništva s hrvatskog područja tijekom Drugog svjetskog rata* (204-225). Kao što i sâm naslov govori, autorica analizira problematiku talijanskoga iseljavanja tijekom (a posebice nakon) 1943. godine te nakon završetka Drugoga svjetskog rata u Istri i Dalmaciji. Pri tome naglasak stavlja na razloge iseljavanja kao i na brojčane pokazatelje emigracije Talijana.

Posljednji rad *Dramski amaterizam u Zadru i okolici od 1945. – 1955.* (226-255) napisala je Teodora Vigato. Prikaz je to kul-

turno-prosvjetnoga amaterskog djelovanja u Zadru i okolici (zadarsko zaleđe i otoci). U prvome djelu prati se osnivanje brojnih amaterskih društva i njihove glavne aktivnosti – predstave i smotre. U drugome djelu ističu se zabilježeni nedostaci i propusti u radu istih – kampanjski rad i nesustavni rad.

U drugoj cjelini časopisa (*Prikazi i osvrti*, 256-262) nalaze se tri prikaza: knjiga Hrvoja Klasića o Jugoslaviji u 20. stoljeću, knjiga o vojnome ustroju Dalmacije u 19. stoljeću Tade Oršolića i prikaz 5. broja časopisa *Povijesni zbornik*.

Maja Katušić